

การขับเคลื่อนเครือข่ายพระนักพัฒนาบนพื้นที่สูงภายใต้เศรษฐกิจชุมชน แบบพอเพียง: พื้นที่ต้นแบบอำเภอองาว*

The Movement of Upper Hill Buddhist Monk Developer Network under Sufficient Economic Community: Target Area in the District of Ngaw

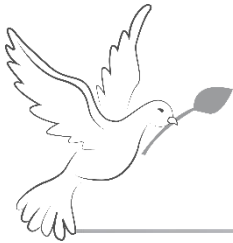
¹สงเสริม แสงทอง, พัลลภ หารุคำจา และทิพาภรณ์ เยสุวรณ์

¹Songserm Seangthong, Panlob Harucamja and Tipaporn Yesuwan

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Chiangmai Campus. Thailand.

¹Corresponding Author. Email:Songsermst57@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมกับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนแบบพอเพียงที่เหมาะสมกับกลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง 2) ติดตามการดำเนินงานของเครือข่ายพระนักพัฒนา กลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง 3) วิเคราะห์แนวปฏิบัติของเครือข่ายพระนักพัฒนา กลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง 4) สังเคราะห์องค์ความรู้ของพื้นที่ต้นแบบ ในการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธธรรมกับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนแบบพอเพียง เป็นงานวิจัยแบบเชิงคุณภาพ โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 35 ราย ซึ่งจำแนกผู้ให้ข้อมูลหลักเป็น 3 กลุ่ม คือกลุ่มพระภิกษุได้อาสาพัฒนาบนพื้นที่สูงจำนวน 2 ราย กลุ่มผู้นำชุมชนจำนวน 2 ราย และกลุ่มชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในชุมชนที่ศึกษาจำนวน 31 ราย

วิเคราะห์ข้อมูล นำเสนอเนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลของวิจัยพบว่า 1) การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนแบบพอเพียงของพระนักพัฒนาได้แก่หลักของความสุขของคฤหัสถ์ หลักการพึ่งตนเอง หลักทฤษฎีมิมิกัดและหลักโภควิภาค 2) ผลการดำเนินงานของพระนักพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง พบว่าได้นำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาอธิบายให้กับชาวบ้านในชุมชนให้เข้าใจและนำไปใช้ในการดำรงชีวิตประจำวัน เพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองและสร้างเครือข่ายในชุมชน 3) วิเคราะห์แนวปฏิบัติของเครือข่ายพระนักพัฒนา ตามแนวคิดทฤษฎีบทบาทพระสงฆ์ในการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการพัฒนาสังคม โดยใช้หลักปาปณิกธรรม และหลักพละธรรม แนวคิดการสร้างเครือข่าย ทฤษฎีการพัฒนาชุมชน แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวทางพระพุทธศาสนา และ 4) สังเคราะห์องค์ความรู้พื้นที่ต้นแบบเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนแบบพอเพียงของกลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงด้วยวงล้อพระธรรมจักรทั้ง 6 แกนคือ (1) หลักพุทธธรรมเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง (2) การถ่ายทอดหลักธรรม (3) การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมกับเศรษฐกิจพอเพียงบนพื้นที่สูง (4) เศรษฐกิจ

* Received April 17, 2020; Revised May 16, 2020; Accepted May 30, 2020

แบบพึ่งพาตนเองแบบพอเพียงบนพื้นที่สูง (5) คุณภาพชีวิตของชุมชนบนพื้นที่สูง และ (6) รูปแบบของเครือข่ายพระนักพัฒนา

คำสำคัญ: พระนักพัฒนา; กลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง; เศรษฐกิจพอเพียง

Abstract

The objective of this research paper is to 1) study the application of the principles of Buddhism for development 2) follow up on the operations of the network of highland ethnic developers 3) analyze the practices of the network of high-rise monk developers 4) synthesize knowledge of the prototype area in living according to the principles of Dharma and the development of the sufficiency community economy It is a qualitative research. By using in-depth interview form of 35 people. Data were analyzed and presented by way of descriptive content.

The results of the study showed that

1. Guidelines for the application of the principles of Buddhism for the sufficiency economy of the developer community, namely the principles of happiness of the householder principles of self-reliance Thithadhammikattha and the Phokhaviphak principle.
2. Performance of the monk sufficiency economy developers network, found that the monk developed the sufficiency economy principles to explain to the villagers in the community to understand and apply to daily life so that the community can be self-reliant and create a network in the community.
3. Analyze the practices of the monk developer network according to the theories of the role of monks in applying Buddhist principles in social development by using the Papanika Dhamma principle and the physical principles concept of networking and concept of community development, theory sufficiency economy concepts in accordance with Buddhism and 4. synthesis of knowledge of the prototype area in the way of living according to the principles of Buddhism for the sufficiency community development of the upper - land ethnic groups with the Phradharmajakra or the wheel of Dhamma which composed of 6 axis as follows: 1. The principles of Buddhism about sufficiency economy 2. The transfer of the principles for the development of the sufficiency economy 3. The application of the principles of Buddhism to the sufficiency economy 4. Self-sufficiency economy in the upper lands 5. Quality of life of highland communities and 6. The model of the developer monk network

Keywords: Buddhist monk developer; highland ethnic group; sufficiency economy

บทนำ

สังคมไทยตั้งแต่อดีต เป็นสังคมที่ดำรงอยู่และมีกระบวนการพัฒนาอย่างต่อเนื่องยาวนาน มีระบบโครงสร้างการจัดการในองค์กรที่ดี มีระบบกฎเกณฑ์ ในสังคมมีการรวมตัวกันเป็นกลุ่มเป็นก้อนเป็นหมู่เป็นเหล่า เกี่ยวข้องกันในหมู่มวลสมาชิกภายในครอบครัว เครือญาติ เพื่อนร่วมงานและเพื่อนร่วมสังคม เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ สงเคราะห์ อนุเคราะห์ พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน มีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน มีการปรึกษาหารือช่วยเหลือพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน (Preedasawat, 1987) รัฐบาลไทยได้เริ่มตระหนักถึงปัญหา จึงได้ส่งเสริมกระบวนการสร้างความสามัคคีและความเข้มแข็งในชุมชน โดยมอบหมายให้หลายๆ หน่วยงานดำเนินการส่งเสริมและสร้างความสามัคคีในชุมชนโดยใช้วิธีการต่างๆ พระพุทธศาสนาก็อยู่ในฐานะสถาบันหนึ่งในสังคมไทย และมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับชีวิตของคนไทย และความมั่นคงของสังคมไทยอย่างแนบแน่น พุทธศาสนาเป็นสถาบันสังคมที่มีความหมายและเป็นสัญลักษณ์ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในชาติ เป็นที่มาและถ่ายทอดวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีของชาติ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในหมู่บ้าน ชาวเขาในอนาคตยังต้องอาศัยพระธรรมจาริกอยู่” สิ่งที่พระธรรมจาริกจะต้องปรับตัวคือ รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่ต้องสอดคล้องกับสถานการณ์ซึ่งการมองว่า อนาคตพระธรรมจาริกควรดำเนินอย่างไรเป็น เรื่องที่ต้องอาศัยทฤษฎี ข้อมูล ประสพการณ์ต่างๆที่สั่งสมมา สู่การนำมาวิเคราะห์ร่วมกันถึงจะคาดการณ์ได้ อย่างถูกต้อง ในระยะเวลาที่ยังมาไม่ถึงหรืออนาคตก็ยังไม่ปรากฏอยู่...แต่อย่างไรก็ตามมนุษย์ปุถุชนทั้งหลาย ต่างก็ล้วนแต่มีความต้องการที่จะมีโอกาสได้ล่วงรู้อนาคต (Pilunthananon, 1983)

พระธรรมจาริก เป็นกลุ่มพระสงฆ์ที่มีเป้าหมาย คือ การพัฒนาและเผยแผ่พระพุทธศาสนาในหมู่บ้านชาวเขาบนพื้นที่สูง ที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาให้กับชาวเขา การสร้างพระธรรมจาริกมีวัตถุประสงค์ เพื่อนำหลักธรรมคำสอนของพระบรมศาสดาพระพุทธเจ้า ไปส่งเสริมให้พี่น้องในกลุ่มชาติพันธุ์ได้มีความศรัทธา เลื่อมใสและใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาชีวิตและสร้างความเป็นปึกแผ่นของชุมชนในกลุ่มชาติพันธุ์ทั้งทางด้านการพัฒนาความเป็นอยู่ในด้าน เศรษฐกิจ ชุมชน ขนบธรรมเนียม จารีต ประเพณี พิธีกรรมการแก้ปัญหาและเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน กลุ่มเครือข่ายพระนักพัฒนาหรือพระบัณฑิตอาสา ส่งเสริมกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การไปมาหาสู่ ร่วมให้ความคิดกำลังใจและให้ความช่วยเหลือในการสร้างประโยชน์ร่วมกัน ในชุมชน เพราะในชุมชนทั้ง 2 แห่งนั้นได้ประสบปัญหาในเรื่องเศรษฐกิจ รายได้จากการทำเกษตรไม่เพียงพอต่อการเลี้ยงชีพ ต้นทุนการทำเกษตรที่สูง ขาดความรู้และทักษะในการทำงาน มีอบายมุขในชุมชน ไม่สนใจศึกษาหลักธรรมทางศาสนาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาชีวิต ส่งผลให้ประชาชนมีภาระหนี้สิน เกิดความขัดสน ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ ชุมชนขาดพลังในการเรียนรู้และทำงานร่วมกันในการแก้ปัญหา และพัฒนาร่วมกัน พระบัณฑิตอาสาได้เห็นปัญหาดังกล่าวจึงสนใจนำโครงการมาใช้เพื่อการพัฒนาชุมชน พื้นที่ในรูปของการทำงานเครือข่ายโดยเฉพาะอย่างยิ่งการส่งเสริมด้านเศรษฐกิจชุมชน ที่นำแนวความคิดปรัชญาเศรษฐกิจแบบทางสายกลางในทางพระพุทธศาสนาที่มุ่งเน้นการพัฒนาความเป็นอยู่ด้านการผลิต การบริการและการบริโภคอย่างมีเหตุผล มีความพอเพียงต่อการดำเนินชีวิตเน้นการปรับตัวให้เข้ากับธรรมชาติ และเข้าใจหลักปรัชญาเศรษฐกิจแบบพอเพียง ที่ชุมชนต้องให้ความร่วมมือกันในการเรียนรู้ มีความรู้เป็นฐาน

รากและมีความพอประมาณและมีภูมิคุ้มกันที่ดี หมายถึงมีระบบชุมชนที่เข้มแข็งมีการพึ่งพาอาศัยกันมีความผูกพันรับผิดชอบซึ่งกันและกัน ทำให้เกิดพลังในการแก้ปัญหาและการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน

เครือข่ายพระนักพัฒนาได้นำเอาหลักพุทธธรรมและองค์ความรู้ที่เป็นสหวิทยาการที่ได้เรียนมาทั้งจากมหาวิทยาลัยสงฆ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และจากศูนย์พระธรรมจาริกภาคเหนือที่ได้อบรมกระบวนการทำงานและประสานการทำงานให้เป็นระบบเครือข่ายการทำงานที่มีพลังอย่างโดยเฉพาะในพื้นที่อำเภอเวียง จันทาลำปาง จำนวน 2 แห่ง คือ อาศรมบัณฑิตอาสาแม่คิง และ อาศรมบัณฑิตอาสาขุนแห่งตำบลปงเตา

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาในบริบทของชุมชนพระธรรมจาริกในเขตจังหวัดลำปาง ในประเด็นเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา สภาพสังคม เศรษฐกิจ ประเพณีและวัฒนธรรม เศรษฐกิจพอเพียง การพัฒนามนุษย์ งานสังคมสงเคราะห์ คุณภาพชีวิต บทบาทพระสงฆ์กับชุมชน กระบวนการพัฒนาชุมชนด้วยหลักพุทธธรรม กระบวนการสร้างเศรษฐกิจชุมชนแบบพอเพียง การดำเนินงานของเครือข่ายนักพัฒนาในด้านการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมกับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนแบบพอเพียงที่เหมาะสมกับกลุ่มชาติพันธุ์บนที่สูง
2. เพื่อติดตามการดำเนินงานของเครือข่ายพระนักพัฒนากลุ่มชาติพันธุ์บนที่สูงกับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนแบบพอเพียง อำเภอเวียง จันทาลำปาง
3. เพื่อวิเคราะห์แนวปฏิบัติของเครือข่ายพระนักพัฒนากลุ่มชาติพันธุ์บนที่สูงกับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนแบบพอเพียง อำเภอเวียง จันทาลำปาง
4. เพื่อสังเคราะห์องค์ความรู้ของพื้นที่ต้นแบบ(Model) ในการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนแบบพอเพียงของกลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงอำเภอเวียง จันทาลำปาง

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยที่มุ่งเน้นการรวบรวมข้อมูลทั้งด้านเอกสารและภาคสนามจากองค์ความรู้ในการทำงานด้านเครือข่ายพระนักพัฒนาบนที่สูงตามปรัชญาแนวคิดแบบเศรษฐกิจแบบพอเพียง ที่น้อมนำจากหลักพุทธธรรมสู่กระแสพระราชดำริผ่านพระราชดำรัสและแนวทางการบูรณาการลงไปในพื้นที่สูงของพระบัณฑิตอาสา ที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ซึ่งมีลักษณะที่สำคัญดังนี้ การสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง (Structured In-depth interview) และ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Information) ในพื้นที่อำเภอเวียง จันทาลำปาง จำนวน 2 แห่งๆ ละ 12 และ 13 รายรวม 35 ราย คณะผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่หลากหลาย เพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย มี 7 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาด้านเนื้อหาเอกสารแนวคิดทฤษฎีจากพระไตรปิฎก หนังสือ ตำรา งานวิจัยวิทยานิพนธ์ เอกสารบทความทางวิชาการ รายงานการปฏิบัติหน้าที่ของพระนักพัฒนา ทั้งภาษาไทยและ

ภาษาต่างประเทศ ในเรื่องแนวคิด ทฤษฎี องค์ความรู้ และการใช้หลักธรรมในการทำงานเกี่ยวกับการขับเคลื่อนเครือข่ายการพัฒนาของพระสงฆ์ในชุมชน บนแนวคิดเศรษฐกิจชุมชนแบบพอเพียง

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาในภาคสนาม มีการวางแผนเพื่อลงพื้นที่บ้าน ประสานงานกับศูนย์พระบัณฑิตอาสา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ ไปยังตัวแทนของพระบัณฑิตอาสา ที่ประจำอยู่ในชุมชนทั้ง 2 แห่งประกอบด้วย บ้านแม่คิง และบ้านขุนแหง รวมถึงกลุ่มผู้นำชุมชน

ขั้นตอนที่ 3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในงานวิจัยจำนวน 35 รูป/คน ซึ่งแบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือกลุ่มพระบัณฑิตอาสาพัฒนาบนพื้นที่สูงจำนวน 2 รูป กลุ่มผู้นำชุมชนจำนวน 2 คน และกลุ่มชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในชุมชนที่ศึกษาจำนวน 31 คน

ขั้นตอนที่ 4 เครื่องมือและวิธีการที่ใช้ในการศึกษา การสัมภาษณ์ (Interview) โดยการใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกอย่างมีโครงสร้าง (Structured In-depth interview) โดยเป็นการสอบถามในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย โดยเฉพาะคำถามเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจในหลักพุทธธรรมและหลักเศรษฐกิจแบบพอเพียงเพื่อใช้ในการพัฒนาชีวิต คำถามเกี่ยวกับการดำเนินโครงการ กิจกรรมของพระบัณฑิตอาสาในพื้นที่ ประเด็นเกี่ยวกับการสะท้อนข้อมูลเพื่อการร่วมคิดวิเคราะห์ร่วมกันในชุมชน คำถามในประเด็นปัญหาและอุปสรรคในการทำงานเครือข่ายพระนักพัฒนาในพื้นที่ เพื่อได้ข้อสรุปร่วมกันในการพัฒนาโครงการ และประเด็นอื่นๆ เพื่อให้ได้คำตอบตามวัตถุประสงค์งานวิจัย การประชุมสนทนากลุ่ม (Focus group) ซึ่งประกอบด้วยสมาชิกกลุ่มในการสนทนา จำนวน 35 ราย ได้แก่พระบัณฑิตอาสาในพื้นที่ จำนวน 2 ราย ผู้นำชุมชน จำนวน 2 ราย และกลุ่มตัวอย่างประชาชนที่เข้าร่วมในโครงการพระบัณฑิตอาสาจำนวน 31 ราย โดยการใช้แบบบันทึกการสนทนากลุ่มที่มีการกำหนดประเด็นในการสนทนาที่มีเนื้อหาเชื่อมโยงกันไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ประกอบการสำรวจข้อมูลชุมชนและการสังเกต (Observation) โดยการใช้แบบบันทึกการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant observation record)

ขั้นตอนที่ 5 การเก็บรวบรวมข้อมูล นำหนังสือขออนุญาตเข้าทำการศึกษาวิจัยและการเข้าศึกษาในพื้นที่เพื่อสำรวจบริบทชุมชน ทำการสัมภาษณ์เชิงลึก กับชาวบ้านในชุมชน และพระบัณฑิตอาสา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ ได้เข้าปฏิบัติงานในอำเภองาว จังหวัดลำปาง

ขั้นตอนที่ 6 การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสำรวจชุมชน เกี่ยวกับพื้นฐานของชุมชนในด้านกายภาพ อาทิ ภูมิประเทศ ลักษณะประชากร สภาพครัวเรือน การปกครอง เศรษฐกิจ สังคม ศาสนาและวัฒนธรรม และกิจกรรมต่างๆ ภายในชุมชน

ขั้นตอนที่ 7 สรุปผลการศึกษาวิจัยและการนำเสนอผลการศึกษาวิจัย สรุปข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยในประเด็นการขับเคลื่อนเครือข่ายพระนักพัฒนาบนพื้นที่สูงภายใต้เศรษฐกิจชุมชนแบบพอเพียง นำเสนอข้อมูลอยู่ในลักษณะการพรรณนาความ (Descriptive Presentation) พื้นที่ต้นแบบงาว จังหวัดลำปาง จำนวน 2 อาศรมด้วยกัน

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 แนวทางปฏิบัติในการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนแบบพอเพียงที่เหมาะสมกับกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งมีชาวเย้า ชาวกระเหรี่ยง ชนเผ่าเมี่ยนและไทยลื้อที่อาศัยในบริเวณดังกล่าว ของเครือข่ายพระนักพัฒนา พบว่า พระนักพัฒนากลุ่มชาติพันธุ์บนที่สูงอาศรมบ้านแม่คิงและอาศรมบ้านขุนแหง ได้ใช้วัดเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ให้กับชุมชน และนำหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนแบบพอเพียงไปใช้ในการทำงานกับชุมชนได้แก่หลักธรรมสุขของคฤหัสถ์ หลักการพึ่งตนเองตามหลักที่ว่า อัตตา หิ อตตโน นาโถ ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน หมายถึง ให้ชาวบ้านและชุมชนมีความเชื่อมั่นและมีการพึ่งพาตนเองกล่าว คือ มีภูมิปัญญาในการทำเกษตร การใช้ทรัพยากรดิน น้ำ ป่า เขา ร่วมกันอย่างเหมาะสม การช่วยเหลือพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันในชุมชน หลักแห่งการพึ่งตนเองจะเป็นหลักคำสอนสำคัญในพระพุทธศาสนาที่แสดงให้เห็นถึงหลักการ พัฒนาตนเองของปัจเจกบุคคล จากการพัฒนาในเบื้องต้น คือ การทำตนให้มีความพร้อมด้วยปัจจัยขั้นพื้นฐาน ในการดำรงชีวิต จนสามารถยกระดับจิตของตนให้ก้าวสู่การมีที่พึ่งอันประเสริฐอย่างมั่นคง หลักทฤษฎีธัมมิกัตถะประโยชน์ 4 ประการซึ่งถือว่าเป็นหัวใจเศรษฐกิจ หลักโภคาวิภาค 4 (Phra Dhammapitaka (P.A. Payutto), 1996) ก่อให้เกิดประโยชน์และมีความสุขต่อการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนดังกล่าวอย่างมาก เป็นคุณธรรมที่จำเป็น และสำคัญอย่างยิ่งในการปกครองตนเอง ปกครองหมู่ คณะ ปกครองสังคม และถือกันว่า หลักทฤษฎีธัมมิกัตถะประโยชน์เป็นสิ่งดีงาม ซึ่งจะช่วยให้มนุษย์เราเป็นคนดี เพื่อเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติที่ถูกต้องและดีงามของสังคม

วัตถุประสงค์ที่ 2 การติดตามผลการดำเนินงานของเครือข่ายพระนักพัฒนากลุ่มชาติพันธุ์บนที่สูงกับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนแบบพอเพียง อำเภองาว จังหวัดลำปาง พบว่า อาศรมบ้านแม่คิง และอาศรมบ้านขุนแหง ได้มีการทำงานในรูปของเครือข่ายพระบัณฑิตอาสาโดยประสานการทำงานร่วมกันกับศูนย์พระบัณฑิตอาสาในพื้นที่ต่างๆ ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงในแบบฉบับที่สามารถอธิบายให้กับชาวบ้านในชุมชนเข้าใจง่าย โดยการเชื่อมโยงกับชีวิตจริงและยกตัวอย่างที่สามารถมองเห็นได้ อย่างเป็นรูปธรรม เพื่อให้ชาวบ้านในชุมชนเกิดการเรียนรู้และนำไปใช้ในการดำรงชีวิตประจำวันในการยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง (Chamrick, 1998) บนพื้นฐานของความพอดี พออยู่ พอกิน พอใช้ ตามหลักของทางสายกลาง พอประมาณ มีเหตุผลและมีภูมิคุ้มกัน เพื่อให้ชุมชนสามารถยกระดับพึ่งพาตนเอง ครอบครัวชุมชนและสังคม

วัตถุประสงค์ที่ 3 วิเคราะห์แนวปฏิบัติของเครือข่ายพระนักพัฒนากลุ่มชาติพันธุ์บนที่สูงกับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนแบบพอเพียง อำเภองาว จังหวัดลำปาง พบว่า เครือข่ายพระนักพัฒนาเป็นศูนย์รวมของการเรียนรู้ด้านพุทธศาสนาให้กับชุมชนบ้านขุนแหง สอนให้ชาวบ้านขุนแหง หลักธรรมการพัฒนาที่เรียกว่า พละ 4 คือ 1 ปัญญาพละ คือ กำลังความรู้หรือความฉลาด ซึ่งควรต้องรู้ตนคือต้องวิเคราะห์และพัฒนาตนเอง รู้คนคือ ต้องรู้จักจิตหรือลักษณะของคนเพื่อการมอบหมายงานได้อย่างเหมาะสมและการรู้งานคือ รอบรู้เกี่ยวกับงานที่รับผิดชอบ เพื่อประโยชน์ในการพัฒนางาน ทั้งนี้โดยต้องพัฒนาปัญญาอยู่เสมอตามหลักปัญญา 3 คือ สุตมยปัญญา คือ การรอบรู้จากการรับฟังข้อมูล ด้วยการอ่านฟังเพื่อมีข้อมูลประกอบการตัดสินใจ จินตามยปัญญา คือ การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รับด้วยการคิดอย่างไตร่ตรอง (อุปายมยสิกการ) การ

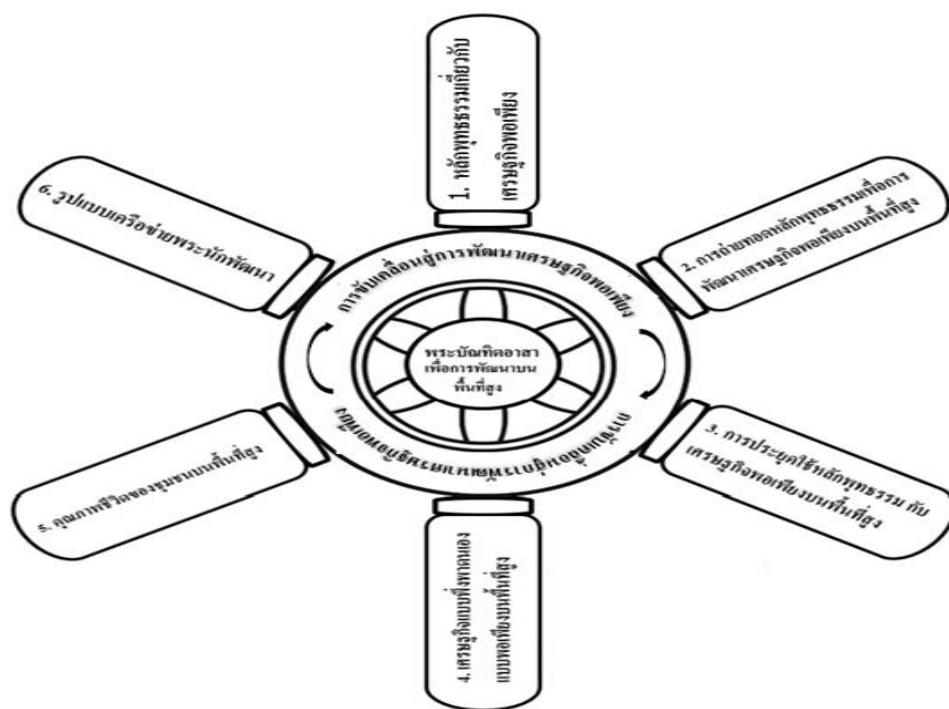
คืออย่างมีระเบียบและมีเหตุผล (ปณณสิการ) และการคิดในแง่สร้างสรรค์ (อุปาทกมนสิการ) 2. วิริยพละ คือ กำลังแห่งความเพียรหรือความขยันโดยมีกำลังใจที่เข้มแข็งมีปัญญาแม้จะต้องเผชิญกับปัญหา ซึ่งเป็นลักษณะที่เรียกว่า สังขาริวิริยะ คือ ไม่ยอมแพ้แม้เจออุปสรรค และต้องปลุกใจตนเองผู้อื่นให้ทำงานต่อไปด้วยความขยัน 3. อนวัชชพละ คือ กำลังการทำงานที่ไม่มีโทษหรือความสุจริต คือต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต 4. สังคหพละ คือ กำลังการสังเคราะห์หรือมนุษยสัมพันธ์ คือ การสามารถผูกใจเพื่อนร่วมงานและผู้ใต้บังคับบัญชาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ได้แก่ ทานคือการให้มีจิตใจโอบอ้อมอารีเผื่อแผ่ ปิยวาจา คือ การพูดจาไพเราะ อตถจริยา คือ การทำตัวให้เป็นประโยชน์ และสมานัตตตาคือ การวางตนสม่าเสมอ หลักทิวฐธัมมิกัตถะ คือ หลักการสร้างประโยชน์ขั้นพื้นฐานที่จำเป็นในการดำรงชีวิต (Phra Dhammapitaka (P.A. Payutto), 1969) ซึ่งประกอบไปด้วยอุฏฐานสัมปทา คือความขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติหน้าที่การทำงานอาชีพในแนวทางที่สุจริต หลักอารักขสัมปทา เป็นการรักษาทรัพย์ที่หามาได้ด้วยความขยันหมั่นเพียรด้วยความขยันและการพึ่งพาตนเอง รู้จักกินรู้จักใช้ทรัพย์ที่หามาได้ให้เกิดประโยชน์ที่สูงสุดเป็นไปตามทฤษฎี 1) แนวคิดทฤษฎีของบทบาทพระสงฆ์ในการประยุกต์ใช้หลักธรรมในการพัฒนาสังคม 2) การสร้างเครือข่าย (Networking) เป็นการสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมที่มีลักษณะคล้ายใยแมงมุม ทำหน้าที่เชื่อมต่อคนหนึ่งคนให้สัมพันธ์กันระหว่างบุคคลหลายๆ คน ที่มีความเชื่อเหมือนกันหรือคล้ายคลึงกัน บนพื้นฐานด้านความคิด ความเชื่อ การประสานงานเพื่อขยายผลของผลงานกิจกรรมในสังคมและชุมชน ในเรื่อง การติดต่อสื่อสาร การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การประสานผลประโยชน์ การให้ความไว้วางใจ ทำให้สมาชิกหรือฝ่ายต่างๆ มีความผูกพันร่วมมือกันในการพัฒนาชุมชนร่วมกัน 3) ทฤษฎีการพัฒนาชุมชน (Community development theory) ในการแก้ไขปัญหาหลัก 4 ด้านประกอบด้วย ปัญหาการทำลายทรัพยากรในท้องถิ่น แหล่งน้ำและป่าไม้ ปัญหาด้านยาเสพติด ปัญหาด้านความมั่นคงของชาติ และปัญหารายได้ของชาวบ้านในชุมชน 4) แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency economy concept) โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ประกอบด้วย (1) หลักธรรมทิวฐธัมมิกัตถะประโยชน์ 4 (2) หลักโภคาวิภาค 4 (3) สุขของคฤหัสถ์ (4) หลักอิตตา หิ อิตตโน นาโถ (6) หลักสัปปุริสธรรม 7 และ 7) มัชฌิมาปฏิปทา อันเป็นแนวทางของการแก้ทุกข์ เพื่อให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนในบรรลูปเป้าหมายการขับเคลื่อนเครือข่ายพระนักพัฒนาบนพื้นที่สูงภายใต้เศรษฐกิจชุมชนแบบพอเพียงอย่างดีและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ที่ 4 สังเคราะห์องค์ความรู้ของพื้นที่ต้นแบบ (Model) ในการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนแบบพอเพียงของกลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงอำเภอท่าว จังหวัดลำปาง พบว่า การขับเคลื่อนคือการแกนบังคับให้ทุกสิ่งมีการหมุนเวียนเคลื่อนไหวโดยมีองค์ประกอบของแต่ละแกนที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน หลักพุทธธรรมเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วยหลักธรรมคำสอนในศาสนาพุทธที่สอนในการดำเนินชีวิตทางสายกลาง อันประกอบไปด้วย (1) หลักธรรมทิวฐธัมมิกัตถะ (หัวใจเศรษฐกิจพอเพียง) (2) หลักธรรมโภคาวิภาค 4 (3) หลักธรรมสุขของคฤหัสถ์ (4) หลักธรรมอิตตา หิ อิตตโน นาโถ (5) หลักธรรมสัปปุริสธรรม 7 และ (6) หลักมัชฌิมาปฏิปทา ซึ่งหลักธรรมดังกล่าวมีความสัมพันธ์กับหลักเศรษฐกิจพอเพียง อันมีพื้นฐานเพื่อให้มนุษย์มีปัจจัยสี่ ที่เป็นอยู่อย่างพอเพียง การถ่ายทอดหลักพุทธธรรม เกิดจากพระบัณฑิตอาสาสมัครหลักธรรมคำสอนทางพุทธศาสนาไปถ่ายทอดให้กับประชาชนในบ้านแม่คิงและบ้านขุน

แห่งในรูปแบบของการแสดงธรรมะให้ชาวบ้านเกิดความเข้าใจ คล้อยตามและนำไปประพฤติปฏิบัติ เศรษฐกิจแบบพึ่งพาตนเอง คือ การดำรงชีวิตโดยอาศัยสิ่งที่ตนมีเช่น ความรู้ ภูมิปัญญา สังคม ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด คุณภาพชีวิตของชุมชน คือการที่ชุมชนมีสุขภาพกาย จิต วิญญาณ และเศรษฐกิจชุมชนของบ้านแม่คิงและบ้านขุนแห่งที่ 1 รูปแบบเครือข่ายพระนักพัฒนา คือระบบการทำงานร่วมกันของกลุ่มพระภิกษุพัฒนาบวรพื้นที่สูง เป็นพระธรรมจักรหมุนพาเอาความเจริญงอกงามไปสู่การเปลี่ยนแปลง ชีวิต สังคม เศรษฐกิจของชุมชนบนพื้นที่สูงบ้านแม่คิง ตำบลนาแก และบ้านขุนแห่ง ตำบลดงเปา อำเภองาว จังหวัดลำปาง

องค์ความรู้ใหม่

องค์ประกอบของแต่ละพื้นที่เชื่อมโยงหมุนเวียนขับเคลื่อนอย่างมีพลัง

2. การนำหลักพุทธธรรมเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบหลักธรรมคำสอนในศาสนาพุทธที่สอนในการดำเนินชีวิตทางสายกลาง อันประกอบไปด้วย (1) หลักธรรมทวิสุตมิกัตถะ (หัวใจเศรษฐกิจพอเพียง) (2) หลักธรรมโมคคาวิภาค 4 (3) หลักธรรมสุขของคฤหัสถ์ (4) หลักธรรมอัตตาทิ อัตตโน นาโถ (5) หลักธรรมสัปปุริสธรรม 7 และ (8) หลักกัมมวิปาการูปิยา ซึ่งหลักธรรมดังกล่าวมีความสัมพันธ์กับหลักเศรษฐกิจพอเพียง อันมีพื้นฐานเพื่อให้มนุษย์มีปัจจัยสี่ ที่เป็นอยู่อย่างพอเพียง

3. การถ่ายทอดหลักพุทธธรรมอย่างมีพลัง เกิดจากพระภิกษุพัฒนา นำหลักธรรมคำสอนทางพุทธศาสนาไปถ่ายทอดให้กับประชาชนในบ้านแม่คิง และบ้านขุนแห่งในรูปแบบของการแสดงธรรมะให้ชาวบ้านเกิดความเข้าใจ คล้อยตามและนำไปประพฤติปฏิบัติ

4. เกิดระบบเศรษฐกิจแบบพึ่งพาตนเอง คือการดำรงชีวิตโดยอาศัยสิ่งที่ตนมีเช่น ความรู้ ภูมิปัญญา สังคม ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

5. คุณภาพชีวิตของชุมชน คือการที่ชุมชนมีสุขภาพกาย จิต วิญญาณและเศรษฐกิจชุมชนของบ้านแม่คิงและบ้านขุนแห้งที่ดี

6. รูปแบบเครือข่ายพระนักพัฒนา คือระบบการทำงานร่วมกันของกลุ่มพระบัณฑิตอาสาพัฒนามบพณีสืบ เป็นพระธรรมจักรหมุนพาเอาความเจริญออกมาไปสู่การเปลี่ยนแปลงในชีวิต สังคม เศรษฐกิจของชุมชนบนพื้นที่สูงบ้านแม่คิง ตำบลนาแก และบ้านขุนแห้ง ตำบลตงเปา อำเภองาว จังหวัดลำปาง

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนแบบพอเพียงที่เหมาะสมกับกลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงของเครือข่ายพระนักพัฒนา พบว่า การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน (Na Bangchang, 1984) ที่กล่าวว่าเป้าหมายการพัฒนาศาสนาศีลธรรม คือ การสร้างคนในชุมชนให้มีคุณภาพชีวิต ด้านจิตใจและพฤติกรรมที่มีลักษณะเป็นสุขตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาที่ประกอบไปด้วย (1) หลักธรรมสุขของคฤหัสถ์ที่ประกอบด้วยการแบ่งความสุข 4 ประการ (2) หลักธรรม อัตตาหิ อัตตโน นาโถ คือตนเป็นที่พึ่งแห่งตน (3) หลักธรรมทวิภูมิมกัตถะ ซึ่งประกอบไปด้วยความขยันหมั่นเพียรในการประกอบอาชีพด้วยความสุจริต (4) หลักศีล 5 และ (5) หลักธรรมโภควิภาค 4 สอดคล้องกับ พระราชวรรมณี (Phra Rajaworamuni, 1984). ที่กล่าวว่า การดำรงอยู่เจริญขึ้นหรือเสื่อมลงหรือสิ้นไปของศาสนาขึ้นอยู่กับประโยชน์ที่มีต่อสังคมเป็นสำคัญและพระสงฆ์ถูกกำหนดให้ฝากชีวิตความเป็นอยู่ไว้กับคฤหัสถ์เริ่มตั้งแต่อาหารซึ่งพระสงฆ์เป็นอยู่ด้วยการบิณฑบาต อันเป็นข้อบังคับในตัวให้ชีวิตของพระสงฆ์ผูกพันอยู่กับสังคมคฤหัสถ์และพระสงฆ์ได้นำหลักธรรมดังกล่าวข้างต้นซึ่งเป็นหลักเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตประจำวัน เป็นศีลธรรมพื้นฐานที่เกี่ยวกับระเบียบปกติสุข การทำงาน การบริหารจัดการทุนและทรัพยากรให้ได้อย่างเพียงพอต่อชีวิตและสังคม การเรียนรู้เพื่อการพึ่งพาตนเอง การสร้างประโยชน์ตน ชุมชนและความสงบสุข

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการดำเนินงานของเครือข่ายพระนักพัฒนากลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงกับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนแบบพอเพียง อำเภองาว จังหวัดลำปาง พบว่า พระนักพัฒนาได้นำหลักเศรษฐกิจพอเพียงในแบบฉบับทางพุทธศาสนา นำมาอธิบายให้กับชาวบ้านในชุมชนให้เข้าใจหลักธรรมด้วยภาษาที่ง่าย การดำเนินงานของเครือข่ายพระนักพัฒนากลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงกับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนแบบพอเพียง นำหลักธรรมมาอธิบายให้กับชาวบ้านในชุมชน ที่มาร่วมทำบุญ ประกอบพิธีกรรมและทำกิจกรรมมีอาศรมพระธรรมจาริก โดยใช้เวลาบรรยายธรรม สนทนากลุ่มครั้งละ 1-2 ชั่วโมง และในยามที่พระบัณฑิตอาสาไปเยี่ยมที่บ้านให้กำลังใจและข้อคิด ระยะเวลาตามความเหมาะสม 30 นาทีหรือ 1 ชั่วโมง เพื่อให้เข้าใจหลักธรรมเพื่อใช้ในการชีวิตด้วยภาษาที่ง่าย มีการถ่ายทอดด้วยการเชื่อมโยงยกตัวอย่างที่สามารถมองเห็นได้ว่าเป็นรูปธรรมเพื่อให้ชาวบ้านในชุมชน จนเกิดการเรียนรู้และนำไปใช้ในการดำรงชีวิตประจำวันเช่นการทำงาน การสร้างฐานะด้วยความขยัน อดทน มุ่งมั่น อย่างเป็นรูปธรรม ในการยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง ตามหลักของทางสายกลาง พอประมาณ มีเหตุผลและมีภูมิคุ้มกัน เพื่อให้ชุมชนสามารถยกระดับ พึ่งพาตนเอง ครอบคลุมวิชุมชนและสังคม รวมถึงเป็นการสร้างเครือข่ายของการทำงานในชุมชนไปสู่องค์กรชุมชน ให้เกิดความก้าวหน้า

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 วิเคราะห์แนวปฏิบัติของเครือข่ายพระนักพัฒนากลุ่มชาติพันธุ์บนที่สูงกับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนแบบพอเพียง อำเภองาว จังหวัดลำปาง พบว่า เครือข่ายพระนักพัฒนาใช้กรอบแนวคิดและทฤษฎีประกอบไปด้วย บทบาทพระสงฆ์ในการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการพัฒนาสังคม บทบาทของพระสงฆ์ต่อการประยุกต์พุทธธรรมที่นำมาสู่การใช้ในชุมชนคือพระสงฆ์เป็นผู้วิเคราะห์ปัญหา ตั้งเป้าหมายในการจัดปัญหา รวมถึงการร่วมกันหาทางออกในปัญหาให้กับชาวบ้านในชุมชน สร้างเป้าหมายในการพึ่งพาตนเองเป็นหลักก่อนการพึ่งพาจากด้านนอกชุมชน ร่วมกันพัฒนาชุมชนให้อยู่ดีกินดีซึ่งสอดคล้องกับ (Lapthananon, 1984) ที่กล่าวว่าแนวทางการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธธรรม เน้นความเป็นอยู่ที่เป็นสุขกับความเรียบง่ายสอดคล้องกับธรรมชาตินำคนให้รู้จักการดำรงชีวิตอยู่อย่างประหยัด ไม่ฟุ้งเฟ้อ เป็นการชี้แนะทั้งทางสังคมและเศรษฐกิจ รวมถึงพระสงฆ์ผู้นำเอาหลักพุทธธรรมมาวิเคราะห์และแยกแยะออกมาเป็นแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจที่เรียกว่า การพัฒนาตามหลักพุทธเศรษฐศาสตร์ หรือการพัฒนาตามหลักเศรษฐศาสตร์ของชาวพุทธ

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 4 สังเคราะห์องค์ความรู้ของพื้นที่ต้นแบบ (Model) ในการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนแบบพอเพียงของกลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงอำเภองาว จังหวัดลำปาง พบว่า วงล้อพระธรรมจักร แขนบังคับ คันขับเคลื่อน มีความหมาย ดังนี้ วงล้อพระธรรมจักรเป็นสัญลักษณ์ของพระรัตนตรัยเพื่อการพัฒนาบนพื้นที่สูง แกรนบังคับเป็นสัญลักษณ์ของการขับเคลื่อนสู่การพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง และคันขับเคลื่อนทั้ง 6 แกรนแทนสัญลักษณ์ (1) หลักพุทธธรรมเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง (2) การถ่ายทอดหลักธรรมเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง (3) การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมกับเศรษฐกิจพอเพียงบนพื้นที่สูง (4) เศรษฐกิจแบบพึ่งพาตนเองแบบพอเพียงบนพื้นที่สูง (5) คุณภาพชีวิตของชุมชนบนพื้นที่สูง และ (6) และรูปแบบของเครือข่ายพระนักพัฒนา การสร้างเครือข่าย (Networking) ของพระนักพัฒนาโดยการสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมที่มีลักษณะคล้ายวงล้อพระธรรมจักร ทำหน้าที่ เป็นจุดศูนย์รวมหรือแกนกลางและมีแกนเชื่อมต่อทั้ง 6 สอดคล้องกับ (Phramaha Suthit Apakaro, 2005) ที่กล่าวว่าเครือข่ายมีนัยคุณค่าแห่งความสัมพันธ์ เป็นการประสานความร่วมมือ และเป็นภารกิจรวมถึงกระบวนการ นอกจากนี้เครือข่ายยังช่วยกิจกรรมในสังคมและชุมชนที่มีความสัมพันธ์กันระหว่างบุคคลและกลุ่มซึ่งสอดคล้องกับ (Wongkul, 1998) ที่กล่าวว่าเครือข่ายทางสังคม คล้ายเครือข่ายในสมอง โครงสร้างของสมองจะทำให้เกิดการเรียนรู้ในระดับที่สูงที่จำเป็นสำหรับการมีชีวิตรอด และการพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อการพึ่งพาตนเองของชุมชนยังสอดคล้อง (Kimpsee, 1997) ได้กล่าวว่าเครือข่ายทางสังคมเป็นศูนย์กลางเครือข่ายการเรียนรู้ ที่ตระหนักถึงปัญหา และความต้องการด้านเศรษฐกิจชุมชน โดยผู้นำชุมชนมีผลต่อการเปลี่ยนแปลง และยังสอดคล้องกับการสร้างเครือข่ายทางสังคมตามแนวพุทธ คือหลักทศ 6 คือ ทิศเบื้องหน้า ทิศเบื้องขวา ทิศเบื้องซ้าย ทิศเบื้องหลัง ทิศเบื้องล่าง ทิศเบื้องบนอยู่ตามทิวินัยของพระอรหันต์ ซึ่งทศ 6 ซึ่งถือว่าเป็นหน้าที่หรือจรรยาบรรณของบุคคลที่เกี่ยวข้องกันโดยความเป็นบิดา มารดา กับ บุตร ธิดา ครู อาจารย์ กับ ศิษย์ หรือนักเรียน นักศึกษา เพื่อน กับ เพื่อน นาย กับ คนรับใช้ และสมณพราหมณ์ กับ ทายก ทายิกา ต่างก็มีจรรยาบรรณในตัวเองตามหลักทศ 6 ในสังคาลสูตร การพัฒนาชุมชน (Community development theory)บนพื้นที่สูง (Welfare coordination group for highland communities, 2018) พระนักพัฒนา

เจ้าหน้าที่และชาวบ้านในชุมชนร่วมกันแก้ไขปัญหาหลัก 4 ด้านประกอบด้วย ปัญหาการทำลายทรัพยากรในท้องถิ่น แหล่งน้ำ และป่าไม้ ปัญหาด้านยาเสพติด ปัญหาด้านความมั่นคงของชาติ และปัญหารายได้ของชาวบ้านในชุมชน จากแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency economy concept) ของพระนักพัฒนานั้นมุ่งเน้นสอนในเรื่องของ ความพอดี พออยู่ พอกิน โดยยึดหลักทางสายกลาง ตามหลักของเศรษฐกิจพอเพียงอันเป็นแนวคิดที่พัฒนาให้คนในชุมชน มีการพัฒนาคุณภาพชีวิตไปสู่ความยั่งยืนสอดคล้องกับ (Chamrick, 1998) ได้กล่าวว่าเศรษฐกิจพอเพียง คือ เศรษฐกิจที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความพอดี พออยู่ พอกิน พอใช้ ยึดหลักมัชฌิมาปฏิปทาในการดำเนินชีวิต เป็นสัมมาอาชีวะก่อนเป็นเบื้องต้นจากนั้นจึงพัฒนาไปสู่การกินดีอยู่ดี และยั่งยืนสอดคล้องกับ (Wassi, 1998) ได้กล่าวว่า เศรษฐกิจพอเพียง เศรษฐกิจสมดุล เศรษฐกิจบูรณาการ เศรษฐกิจศีลธรรม เศรษฐกิจพื้นฐาน และเศรษฐกิจชุมชนโดยเศรษฐกิจชุมชนที่คำนึงถึงการทะนุบำรุงพื้นฐานของตัวให้เข้มแข็งทั้งทางสังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และเศรษฐกิจพื้นฐานของสังคมก็คือเศรษฐกิจชุมชน รวมถึงการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวทางพระพุทธศาสนา (Pantansen, 2006) พระนักพัฒนาตามหลักธรรมคำสอนที่ใช้เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจให้กับ ศาสนิกชน ซึ่งพระพุทธศาสนามีเป้าหมาย ที่มุ่งให้ทุกคนเป็นคนดีมีศีลธรรม มีธรรมะ มีคุณธรรม โดยหลักธรรมที่ใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวทางพระพุทธศาสนา ประกอบด้วย 1) หลักธรรมที่ภูมธัมมิกัตถประโยชน์ 4 เพื่อทำให้เกิดประโยชน์สุขกับตนเอง 2) หลักโภคาวิภาค 4 คือวิธีการจัดสรรทรัพย์ที่ได้จากการทำงาน 3) สุขของคฤหัสถ์ คือสุข 4 ประการประกอบด้วย อัตติสุขเป็นสุขจากการมีทรัพย์ที่ใช้เป็นหลักประกันให้กับชีวิต 4) หลักอตตา หิ อตตโน นาโถ คือตนเป็นที่พึ่งแห่งตนในการทำมาหากินเลี้ยงชีพต่อการสร้างฐานะ รักษาทรัพย์ 5) หลักสัปปริสธรรม 7 อันเป็นหลักธรรมของคนดีหรือหลักธรรมสัตบุรุษ 7 ประการ

ข้อเสนอแนะ

ผลจากการศึกษามีประเด็นสำคัญที่จะนำเสนอต่อหน่วยงานที่รับผิดชอบเพื่อเป็นประโยชน์แก่การขับเคลื่อนเครือข่ายพระนักพัฒนาบนพื้นที่สูงภายใต้เศรษฐกิจชุมชนแบบพอเพียงดังนี้

1. ข้อเสนอแนะการนำผลวิจัยไปใช้

- 1) ควรนำผลการวิจัยที่ได้เผยแพร่ในรูปของการจัดพิมพ์เป็นรูปเล่ม และจัดพิมพ์ลงตามวารสารหรือเว็บไซต์ในรูปของบทความวิชาการ
- 2) หน่วยงานราชการและหน่วยงานพัฒนาภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องควรนำไปเป็นเอกสารประกอบการพิจารณาในการศึกษาข้อมูลและกำหนดนโยบายวางแผนในการพัฒนาชุมชนบนพื้นที่สูง
- 3) สามารถใช้เป็นคู่มือหรือแนวทางของการพัฒนาศักยภาพของเครือข่ายพระนักพัฒนาบนพื้นที่สูง ให้สามารถเข้าใจ เข้าถึง พัฒนาพื้นที่เป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาวิจัยต่อไป

- 1) ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบกลยุทธ์การสื่อสารวัฒนธรรมของโครงการพระธรรมจาริก วัดศรีโสดา กับพระบัณฑิตอาสาพัฒนาชาวเขามีความเหมือนและแตกต่างกันอย่างไร

2) ควรศึกษาผลสัมฤทธิ์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาบนพื้นที่สูงของหน่วยงานที่รับผิดชอบว่าแต่ละชุมชนมีได้รับความรู้ความเข้าใจมากน้อยเพียงใด และพัฒนากระบวนการหรือรูปแบบให้เหมาะสมกับแต่ละชุมชนต่อไป

3) ควรทำการศึกษาวิจัยในเรื่องทำนองเดียวกันนี้กับพื้นที่อื่นๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลในภาพรวมเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาต่อไป

References

- Chamrick, S. (1998). *Sufficiency economy in globalization*. Bangkok: national human rights Commission.
- Kimpee, P. (1997). *development of a non - formal education network for community self – reliance*. Bangkok: Chulalongkorn university.
- Lapthananon. P. (1984). *Buddhist monks in the northeastern region and their development based on self – sufficiency principles*. Bangkok: department of sociology and anthropology graduate school Chulalongkorn university.
- Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1996). *Thai Tripitakas*. Bangkok: MCU Press.
- Na Bangchang, S. (1984). *Application of Buddhism to Rural Development*. Bangkok: Chulalongkorn University.
- Pantansen, A. (2006). *Buddhist economics: the evolution of theory and applications to various economics*. Bangkok: Ammarin printing.
- Phra Dhammapitaka. (P.A. Payutto). (1996). *Dhamma and life development*. Bangkok: Buddhaddhamma Foundation.
- Phra Rajaworamuni. (1984). *new roles of monastic institutions*. Bangkok: Komol Khemthong Foundation.
- Phramaha Suthit Apakaro, (2005). *network: nature, knowledge and management*. Bangkok: project for strengthening learning for a happy community (Sor Sor Sor.)
- Pilunthananon, N. (1983). *Future science*. Bangkok: Pimluck.
- Preedasawat, P. (1987). *Self-health care social and cultural perspectives*. Nakhonpathom: study center public health policy, Mahidol university.
- Wassi, P. (1998). *national strategy for economic strength society and culture*. Bangkok: doctor. Villagers.
- Welfare coordination group for highland communities, (2018). *department of social development and welfare*. ministry of social development and human security.

Wongkul, P. (1998). editor. *Thammarat: the turning point in Thailand*. Bangkok: way of life Project.